

Metodika identifikace typologických jednotek historické kulturní krajiny ČR (pracovní název)

koncept textu k 15. 11. 2017

Tato metodika vznikla v rámci výzkumného projektu *Identifikace a prezentace památkového potenciálu historické kulturní krajiny České republiky* (kód projektu DG16P02M034), financovaného z Programu aplikovaného výzkumu a vývoje Národní a kulturní identity (NAKI) Ministerstva kultury České republiky. Mezioborový projekt je koordinován Výzkumným ústavem Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i (příjemce podpory) a v roli dalších příjemců podpory jsou Národní památkový ústav, Fakulta stavební ČVUT a Zahradnická fakulta MENDELU. Národní památkový ústav jako odborná organizace státní památkové péče v České republice vydává metodiku v zájmu zabezpečení jednoty metodických hledisek pro danou oblast ochrany, dokumentace a evidence kulturních památek, památkových území a dalších kulturně-historických hodnot na základě svých kompetencí podle § 32 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

1. Úvod	3
2. Vstupní údaje	3
2.1 Cíl metodiky.....	3
2.2 Předmět metodiky a její popis.....	4
2.3 Srovnání novosti postupů.....	5
2.4 Uplatnění metodiky.....	6
3. Metodická východiska	7
3.1 Historická kulturní krajina v systému územní památkové ochrany.....	7
3.2 Návaznost metodiky typologie na dosavadní oborové materiály.....	8
3.3 Průběh typologie do kategorií kulturních krajin stanovených Výborem světového dědictví	8
3.4 Terminologie	9
4. Metodická část	9
4.1 Předpoklady stanovení typu historické kulturní krajiny, pracovní etapy	9

4.2 Hodnotící kritéria pro stanovení typologických jednotek.....	10
4.2.1 Způsoby ovlivnění podoby krajiny člověkem (projevy lidské činnosti).....	11
4.2.2 Časová posloupnost.....	14
4.2.3 Vnější prostředí typologické jednotky	15
4.3 Hodnocení kvality typologických jednotek.....	15
4.3.1 Výjimečnost typologické jednotky.....	15
4.3.2 Dochovanost typologické jednotky	16
4.4 Stanovení typu historické kulturní krajiny.....	16
4.5 Mapové výstupy.....	16
4.5.1 Typologické vyhodnocení území	16
4.5.2 Typologický rozbor historické kulturní krajiny	16
4.5.3 Mapový projekt historické kulturní krajiny v informačním systému NPÚ.....	17
4.6 Uplatnění výsledků typologické specifikace v územně analytických podkladech.....	17
5. Přehledy	17
5.1 Přehled obvyklých druhů typologických jednotek historické kulturní krajiny v České republice	17
5.2 Popis obvyklých typů historické kulturní krajiny v České republice.....	17
6. Závěr	17
7. Seznam použité literatury	17
8. Seznam publikací předcházejících metodiku.....	19
9. Přílohy.....	19
9.1 Vzorové hodnocení modelového území včetně mapového výstupu.....	19
9.2 Příklady typologicky charakteristických krajinných celků	19

1. Úvod

Krajina hnětená po staletí člověkem a označovaná jako historická kulturní krajina, představuje významnou součást našeho i světového kulturního dědictví. Charakter historické kulturní krajiny se působením člověka na přírodní prostředí formoval v závislosti na čase. Historická kulturní krajina je proto vnímána jako dědičný kapitál, který podle Evropské úmluvy o krajině (European Landscape Convention), přijaté ve Florencii 20. října 2000 a podepsané jménem České republiky 28. listopadu 2002 ve Štrasburku, s nabytím platnosti v České republice od 1. října 2004, přispívá k upevnění evropské identity (nový překlad úmluvy viz sdělení MZV č. 12/2017 Sb. m. s.).

V souvislosti s rozsáhlou výrobně obchodní i obytnou suburbanizací a rozvojem obnovitelných zdrojů energie, které se plošně prosazují především na úkor zemědělské půdy, se v současné době ve většině států Evropy poměrně dynamicky mění využití krajiny a tím i její vzhled a ke změně celkového charakteru dochází i u některých cenných či unikátních územních celků nebo jejich částí. Signatářské státy Evropské úmluvy o krajině, k nimž patří i Česká republika, proto vyvíjejí iniciativy směřující k uchování přírodních i kulturních hodnot krajiny a v souladu s přijatou úmluvou usilují o jejich identifikaci a vystižení pomocí různě podrobných typologií. Metodika identifikace typologických jednotek historické kulturní krajiny ČR je zaměřena na určování specifických typů historické kulturní krajiny a historických krajinných struktur, a to se zřetelem na přírodní a kulturní podmínky a zároveň potřeby památkové péče a spolupracujících oborů.

2. Vstupní údaje

2.1 Cíl metodiky

Historická kulturní krajina je výsledkem formování, přetváření, upravování původního přírodního prostředí lidskou činností. Dochované výsledky této činnosti představují významné **kulturně historické hodnoty**, jejichž ochrana je celospolečenským zájmem.

Identifikaci uvedených hodnot významně ovlivňuje variabilita **přírodních podmínek**. Důležitým aspektem je znalost motivací lidské činnosti v krajině, vyvolaná potřebami, pohnutkami, podněty a inspiračními zdroji různého druhu. To, že identifikace a především jednoznačné vymezení jednotlivých jednoznačných typů kulturní krajiny je obtížné, do značné míry způsobuje postupný a zároveň mnohvrstevnatý **vývoj krajiny**, který se projevuje překrýváním starších vrstev novými nebo jejich vzájemným prolínáním. Dalšími důvody jsou částečné nebo úplné smazání projevů starších etap zapříčiněné pragmatickými funkčními změnami nebo deficit pramenů pro jednoznačnou interpretaci starší podoby krajiny.

Cílem metodiky je objektivní rozbor znaků kulturně historických hodnot krajiny a určení jejich obvyklých kombinací, včetně hledání takových, které lze označit za zcela typické. Metodika vede uživatele procesem, zahrnujícím jak studium podkladů, tak terénní zjištění a definování dochovaných podstatných rysů a znaků **historického vývoje** krajiny. Ten vyústí ve stanovení typu historické kulturní krajiny a vymezení rozsahu prostředí, nutného pro uchování kulturně historických hodnot. Prostřednictvím **typologické specifikace dochovaných jevů** na pozadí znalosti hlavních vývojových etap se nabízí množství kombinačních možností, vystihujících charakter historické kulturní krajiny.

Syntéza získaných poznatků vede k objektivnímu vystižení předmětu památkového zájmu, resp. předmětu existující nebo navrhované památkové ochrany.

Metodika směřuje i k uvědomění si dochovanosti historických krajinných struktur, které by mohly a měly být zapojeny do územně analytických podkladů jako zcela specifické a dosud nedostatečně zachycené jevy v území. Komplexním náhledem na širokou škálu hodnot kulturní krajiny chce metodika napomoci ke stanovení optimálního způsobu ochrany ve vztahu k **současnému stavu** území. Metodika napomáhá sjednocení pohledů na tzv. "kulturní charakteristiky krajiny" ve smyslu pojmosloví resortu životního prostředí, na poznání a definování jejích kvalitativních znaků, čímž doplňuje národní nástroje k naplňování Evropské úmluvy o krajině.

2.2 Předmět metodiky a její popis

Metodika se věnuje stanovení typologie historické kulturní krajiny České republiky na základě identifikace a vyhodnocení širokého spektra kulturně historických hodnot, vytvořených v krajině lidskou činností různého charakteru, v různém stupni a rozsahu dochování. Metodika je zaměřena jak na hmotné výsledky hospodářské, sídelní a estetické kultivace krajiny, tak na kvality představující krajinu jako živou strukturu, tj. systém, který má svoji paměť a vnitřní řád, ovlivňující proces duchovní identifikace člověka s krajinou.

Hlavním předmětem metodiky je vytvoření typologie historické kulturní krajiny, postavené na identifikaci kulturně historických hodnot území, na jejich kvalifikaci a posouzení míry dochování. Metodika upozorňuje na nezbytnost terénního sledování prostorových aspektů, podmiňujících možnosti určení rozsahu vnějšího prostředí jednotlivých obecných typů. Pro názornost je v příloze metodiky věnována pozornost i srovnání poznatků o územích podobného charakteru, a to v podobě příkladového přehledu modelových území jednotlivých typů historické kulturní krajiny.

Pro vystižení typologické specifikace posuzovaného území jsou v metodice zvolena dvě základní kritéria, která představuje hledisko časové posloupnosti a věcné hledisko způsobu a motivace lidského působení. Tyto obory lidské činnosti jsou rozděleny do několika logických okruhů, zahrnujících hospodářskou činnost, rozvoj osídlení, funkční a estetickou kultivaci krajiny a v neposlední řadě duchovní rozměr krajiny.

Aplikace metodiky ústí do typologického zařazení, v němž se na základě jasně daných typologických kritérií propojují příslušné časové vrstvy s výsledky různých druhů lidské činnosti, které jsou v jednotlivých částech České republiky různě ovlivněny přírodními podmínkami. Do typologického zařazení se promítá také duchovní rovina krajiny chápané jako živá struktura, která má svoji paměť a vnitřní řád. Významným aspektem současného charakteru kulturní krajiny je míra přeměny v mladší historii, míra dochování předindustriálních vrstev, intenzita novodobého mechanizovaného hospodaření a urbanizace.

Správné zařazení konkrétního krajinného území do příslušného typu nebo podtypu je nutným předpokladem efektivní a účinné péče o kulturně historické hodnoty takového území. Poznání hodnot území, jejich jedinečnosti a významové hierarchie, vede ke správné formulaci opatření, potřebných pro zachování existujících hodnot a pro případnou regeneraci území – a to jak v případě legislativních zájmů památkové péče (v rámci krajinných památkových zón i sídelních památkových území), tak v případě zdůvodnění památkového zájmu na ochranu dalších identifikovaných hodnot

(navržená památková území, prostředí dominantních sídel a objektů, zpracování územně analytických podkladů).

Metodika je určena pro vyhledání nejcennějších území, vhodných k budoucí památkové ochraně zároveň je jejím cílem definování kulturně historického potenciálu i v případě území relativně běžných nebo částečně narušených, a to v souladu s Evropskou úmluvou o krajině.

Metodika v závěru přehledně shrnuje základní principy typologické specifikace. Pro účely přesného vystižení charakteru území a správného zatřídění krajinných typů ji doplňuje terminologický přehled, seznam použité literatury a seznam předcházejících publikací.

Přílohy metodiky, zahrnující vzorové hodnocení modelového území včetně mapového výstupu a příklady typologicky charakteristických krajinných celků, usnadňují a demonstrují její praktickou aplikaci.

2.3 Srovnání novosti postupů

Krajina v České republice je dosud převážně popisována na základě vlastností přírodní složky. Kulturní hodnoty jsou většinou redukovány na historické informace nebo dílčí jednotlivosti, zejména na dochované významnější stavební objekty. Metodika je nová tím, že je primárně zaměřena na popis a vysvětlení památkově významných atributů historické kulturní krajiny. V dosavadní praxi lze nalézt řadu pokusů o definování charakteru kulturní krajiny v rámci kooperujících oborů, většinou jsou založeny na vizuálním studiu aktuálního obrazu krajiny bez hlubšího historického a funkčního rozboru sledovaných jevů. Takové výstupy však nemohou dostatečně vyhovovat potřebám památkové péče a praktickému výkonu ochrany historické kulturní krajiny, protože předmět potenciálního památkového zájmu vystihují spíše okrajově. (pozn.: bude dopracováno)

Metodika je významným příspěvkem k naplňování cílů dvou resortních materiálů v segmentu kulturní krajiny, a to Státní kulturní politiky na období 2015-2020, s výhledem 2025 (MK ČR 2015) a Politiky architektury a stavební kultury (MMR 2015). Oba materiály apelují na zvýšení pozornosti vůči krajině, zejména její nezastavěné části, Státní kulturní politika se navíc zavazuje pokračovat v programu krajinných památkových zón. Metodický základ pro kvalifikovaný popis a výběr reprezentativních a charakteristických typů kulturní krajiny České republiky, k jejich zvýšené ochraně, státem garantované odborné péči a regeneraci, dosud není k dispozici.

Přínos pro národní praxi znamená také zohlednění kategorií kulturní krajiny, definovaných v závěrech ze 16. zasedání Výboru světového dědictví v Santa Fé v roce 1992. Ukázalo se však, že pro národní účely je nezbytné tyto základní kategorie hlouběji typologicky rozpracovat. Metodika proto přehledně definuje hlavní typy projevů lidské činnosti v krajině českých zemí a na základě pečlivě vybraného a zpřesněného odborného pojmosloví umožňuje podchytit mozaiku funkční i vzhledové, materiální i duchovní variability území v plném rozsahu. Metodické propracování typologické specifikace i vysvětlení optimálního postupu syntézy poznání hodnot krajiny představuje nový postup, jehož aplikace v národní praxi může být novým impulsem a přínosem pro další územní památkovou ochranu kulturní krajiny i dílčí kroky k ochraně kulturních hodnot krajiny nástroji územního plánování.

Podle Evropské úmluvy o krajině, která je klíčovým mezinárodním dokumentem platným v České republice od roku 2004, má každá krajina svou hodnotu a každý signatářský stát má proto za

povinnost zpracovat typologii a způsob hodnocení své krajiny. Názory na typologické uchopení charakteru krajiny i podrobnost rozpracování se v jednotlivých státech pochopitelně liší, ve většině států lze ale zaznamenat třídění do typologických jednotek odvíjených od geomorfologie v kombinaci s pokryvem a využitím území. Kulturní a historické aspekty jsou reflektovány do jisté míry. Mimo rezort památkové péče lze podobné uchopení typologie zaznamenat i v České republice.

Pro potřeby památkové typologie kulturní krajiny jsou velmi podnětné přístupy zvolené v Itálii a ve Španělsku, speciálně v Katalánsku. Za účelem uchování kulturně hodnotných regionů zřídily obě uvedené země tzv. krajinné observatoře, jimž svěřily též celkový krajinný výzkum a monitoring. V Katalánsku lze pak zaznamenat třídění krajiny do sedmi skupin, zahrnujících 135 krajinných celků. Názvy těchto celků jsou většinou převzaty nebo odvozeny z určitého místního pojmenování. Jejich typologickou svébytnost upřesňují katalogy obsahující definice historických, estetických, ekologických, sociálních, duchovních a symbolických hodnot.

Metodika identifikace typologických jednotek historické kulturní krajiny ČR je založena na identifikaci a vyhodnocení širokého spektra kulturně historických hodnot, vytvořených v krajině lidskou činností různého charakteru, v různém stupni a rozsahu dochování. Totéž pojetí typologie historické kulturní krajiny zatím nebylo v zahraničí zjištěno. Lze ale konstatovat, že v některých zemích je uchopení typologie blízké našemu, což je zřejmě dáno tím, že vyvěrá z podobných potřeb. V tomto směru podrobnější reflexi zasluhují již zmíněné Katalánsko a Itálie. Dále Polsko a ve vztahu ke kompaktnosti osídlení a organizaci pozemkového majetku též Kypr.

2.4 Uplatnění metodiky

Metodika poskytuje návod k zjištění a definování podstatných rysů a znaků historického vývoje kulturní krajiny a na jejich základě k objektivnímu vyhodnocení kulturně historických hodnot jakéhokoliv území. Metodika je tedy využitelná obecně v celé ČR. Částečně kompenzuje objektivní společenskou potřebu detailního terénního vyhodnocení kulturně-historických hodnot celého území ČR, které by bylo potřebné pro kvalitní zpracování územně plánovací dokumentace všech stupňů, v nichž kulturně historické hodnoty krajiny bývají zpracovány velmi nevyváženě a často ani nejsou zpracovateli dostatečně vyžadovány.

Pracovištěm Národního památkového ústavu i výkonným orgánům památkové péče bude metodika užitečná při hlubším vyhodnocování území již prohlášených nebo i dalších, nově navrhovaných krajinných památkových zón (KPZ). Metodika je komplementární s Metodikou standardizovaného záznamu KPZ, zpracovanou v roce 2014 a je další pomůckou pro péči o tato území s koncentrovanými kulturními hodnotami krajiny. Lze ji využít pro formulování popisu a zdůvodnění ochranných principů při zpracování plánu ochrany krajinné památkové zóny podle §6a zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

Typologie kulturní krajiny a způsob určení její hodnoty jsou však důležité i v obecné rovině sjednocování metodické práce s tématy krajiny. Objektivní poznání předmětu památkového zájmu umožní správně zaměřit úsilí na ochranu a péči o příslušné území.

U metodiky lze ale předpokládat i využitelnost v jiných partnerských oborech, zejména v územním plánování, a to při vyhodnocení daného správního území (např. v území obce nebo pro územní studie krajiny pořizované pro obce s rozšířenou působností). Prospěšná může být i při vyhodnocování

charakteru především velkoplošných chráněných území (NP, CHKO), na jehož základě obor ochrany přírody a krajiny zpracovává popisy těchto území, označované jako kulturní charakteristiky. Stanovení kulturně historických hodnot krajiny se může uplatnit i ve spolupráci na posuzování dalších oborových dokumentů, jakými jsou lesní hospodářské plány tam, kde součástí území jsou různé reliktní a dosud málo popsané jevy, mnohdy velmi cenné či dokonce vzácné. V neposlední řadě se odborný dosah metodiky vztahuje i na širokou oblast vzdělávání, a to na úrovni příslušných středních i vysokých škol a v dalších oblastech edukace nebo spolupráce s neziskovou sférou.

3. Metodická východiska

3.1 Historická kulturní krajina v systému územní památkové ochrany

Dosavadní metodické přístupy oboru památkové péče k identifikaci a ochraně kulturní krajiny se opírají o možnost chránit ucelené části krajiny formou památkové zóny. Památkové zóny krajinného typu patří spolu s památkovými rezervacemi a památkovými zónami vyhlášenými na území historických měst a vesnic mezi památkově chráněná území. Legislativní rámec památkové ochrany památkových rezervací a zón je dán zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči v platném znění a vyhláškou č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon č. 20/1987 sb., o státní památkové péči. Uvedené právní předpisy vytvářejí právní předpoklady pro prohlašování památkově chráněných území a zahrnují pouze základní aspekty péče při obnově nemovitostí, které se v jejich území nacházejí.

Krajinné památkové zóny, determinované v rámci kategorie památkových zón, umožňují chránit zvláště cenné části kulturní krajiny nad rámec částí kulturní krajiny náležejících ke kulturním památkám a národním kulturním památkám, které samy o sobě mohou být i plošně rozsáhlými krajinnými areály, jakými jsou četné areály zámků nebo archeologické lokality. Pro posílení ochrany mohou být na základě památkového zákona také kolem krajinných památkových zón zřízena ochranná pásma. V dosavadní praxi však nebývá tento nástroj pro památkové zóny obecně využit.

Proces přesné odborné identifikace a popisu typických znaků ani u jiných typů kulturního dědictví nelze ztotožnit s procesem přípravy legislativní ochrany. Památkový fond České republiky je výběrový a tím spíše je však proces poznání hodnot a alespoň základní národní komparace významu dochovaného dědictví velmi potřebný. Právě uvědomění toho, co je „typické, běžné a výjimečné“ může legitimizovat zvýšené úsilí o uchování významných dokladů historie

Méně zdůrazňovaným nástrojem péče o kulturní krajinu jsou obecná ustanovení zákona č. 183/2006, Sb. o územním plánování a stavebním řádu v platném znění. I přes jednoznačné přihlášení ke krajinným hodnotám však tento zákon nekonkretizuje opatření zaměřená na kulturní charakteristiky krajiny. Významnou oporou je však systém územně analytických podkladů, jež jsou průběžně a cyklicky aktualizovány a zahrnují i řadu jevů kulturní krajiny, jež by měly být postupně zahrnuty do informací o území a v procesu územního plánování náležitě reflektovány a zejména respektovány.

Kulturní krajina může hledat oporu v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a to jak v části zvláštní ochrany tak obecné ochrany. Zejména institutu krajinného rázu je v tomto ohledu stále ještě nedoceneným nástrojem, protože kulturní charakteristiky krajiny nebyly zatím precizovány do typologického rámce, který by zohlednil jemné měřítko řady svébytných kulturních znaků.

3.2 Návaznost metodiky typologie na dosavadní oborové materiály

Dochované kulturně historické hodnoty zahrnují výsledky různorodé a různě intenzivní hospodářské, sídelní a estetické kultivace krajiny a zároveň kvality, jimiž se krajina projevuje jako živá struktura. Metodika typologie v návaznosti na dosavadní oborové materiály (zejména Metodiku tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny) rozšiřuje možnosti objektivního zjištění a definování dochovaných podstatných rysů a znaků, a to na základě typologické specifikace, která množstvím kombinačních možností podporuje vystižení charakteru historické kulturní krajiny a tím i předmětu památkové ochrany a přeneseně i stanovení způsobu památkové ochrany a péče.

Metodika identifikace typologických jednotek historické kulturní krajiny ČR zcela programově navazuje na výstupy projektu „Ochrana a péče o historickou kulturní krajinu prostřednictvím institutu krajinných památkových zón“, zpracovaného pod identifikačním kódem DF 12P01OVV001 v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI). Jedná se především o dva výstupy z uvedeného projektu, a to Metodiku tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny, certifikovanou osvědčením č. 46 Ministerstva kultury ČR, odboru výzkumu a vývoje, čj. MK 38166/2015 OVV, sp. zn. MK – S 100/20012 OVV, ze dne 24.6.2015 a dále o Metodiku plánu péče o krajinné památkové zóny (prozatím necertifikována, příp. aktualizovat). Metodika identifikace typologických jednotek historické kulturní krajiny ČR po praktické stránce doplňuje a rozšiřuje Metodiku tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny zejména při formulaci stěžejního bodu „21. Předmět památkového zájmu.“ Typologická specifikace a přesné vyjádření památkového zájmu je zároveň důležitým východiskem pro zpracování plánu ochrany krajinné památkové zóny podle uvedené metodiky.

V návaznosti na oba výše uvedené výstupy je na místě zdůraznit, že metodika typologie v širším pojetí rovněž navazuje na Ústřední seznam kulturních památek (dále jen ÚSKP) a Integrovaný informační systém památkové péče (dále jen IISPP). Tím, že k základním identifikačním údajům ÚSKP i k odborným datům, jejichž centrálním úložištěm je IISPP, přiřazuje informace a údaje rozšiřující databázi a zkvalitňující možnosti aplikace, vytváří předpoklady pro komplementární vystižení ochranných principů a nastolení přijatelného, logického a udržitelného systému péče, který především vypovídá o kvalitách a smyslu aplikovaného výzkumu (pozn.: odstavec bude aktualizován v návaznosti na Památkový katalog).

3.3 Průběh typologie do kategorií kulturních krajin stanovených Výborem světového dědictví

Kulturní krajina je mezinárodně široce uznávanou součástí kulturního dědictví, přičemž v Úmluvě o ochraně kulturního a přírodního světového dědictví (článek 1) i v Úmluvě o ochraně architektonického dědictví Evropy (článek 1 odst. 3.), je definována jako „kombinované dílo přírody a člověka“. Ke sjednocení názorů na hodnoty kulturní krajiny rozhodně přispěla řada upřesnění v rámci mezinárodní spolupráce, završené mnoha odbornými výstupy vzniklými při mezinárodních expertních jednáních. Velmi významné závěry vyplynuly ze 16. zasedání Výboru světového dědictví, které se konalo v roce 1992 v Santa Fé (USA). V těchto závěrech byly totiž definovány tři základní kategorie kulturních krajin, a to komponovaná, organicky vyvinutá a asociativní s tím, že kategorie organicky vyvinuté krajiny byla dále rozčleněna do dvou podkategorií, a to organicky vyvinuté krajiny reliktní a organicky vyvinuté krajiny kontinuální.

Na sjednocení odborných přístupů k hodnotám kulturní krajiny se v mezinárodním měřítku již v průběhu sedmdesátých až osmdesátých let 20. století se významně podíleli také odborníci české památkové péče a jejich poznatky doznaly zhodnocení i v rámci výše uvedených, co nejobecněji definovaných kategorií. Zavedené kategorie pro definování výjimečně významných kulturních krajin byly za základ členění kulturní krajiny České republiky přijaty Metodikou tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny (viz bod 3.2), a to s cílem dosažení souladu s mezinárodně zavedenými kategoriemi. Je však třeba zdůraznit, že v uvedené metodice je toto přijetí spojeno se skutečností, že ve smyslu kategorií kulturních krajin světového dědictví jde u krajinných památkových zón také o krajiny výjimečné v národním měřítku, a proto památkově chráněné. Krajinné památkové zóny dosud také nebyly primárně vyhlášovány s cílem reprezentovat určitou obecnou kategorii kulturní krajiny a v naprosté většině zón lze nacházet kombinaci více kategorií. Pro účely obecné typologie kulturní krajiny je naopak nezbytné rozpracování formou typologické specifikace, jež může být oporou při argumentaci ke zvýšené ochraně dalších částí krajiny podle památkového zákona nebo k prohloubení argumentace při uplatňování obecné ochrany krajiny na základě institutu krajinného rázu.

Typologická pestrost kulturní krajiny České republiky se zcela nepochybně odvíjí především od různorodé a různě intenzivní hospodářské, sídelní a estetické kultivace, v časovém kontextu k příslušným vývojovým etapám. Významnou roli přitom hraje i podstata kulturní krajiny coby živé struktury. Při zařazování zájmových území je již v úrovni kategorií nutno počítat s prolínáním, tzn. že jednotlivá území takřka bez výjimky vykazují znaky pro zařazení přinejmenším do dvou, někdy i všech tří kategorií. U typologické specifikace jednotlivých území je situace ještě složitější, neboť velmi často vykazují znaky více krajinných typů, počítat je třeba i s modifikacemi odpovídajícími příslušným vývojovými údobím. Jednotlivé typově svébytné části přitom mohou v daném areálu existovat vedle sebe, nezřídka však do sebe různým způsobem zapadají nebo se prolínají a vyskytovat se mohou v územích spadajících do kterékoliv z kategorií. Praxe jednoznačně prokazuje, že pro odpovídající uchopení památkového zájmu o kulturní krajinu jsou potřebné nástroje, s jejichž pomocí se podaří materiální i duchovní podstatu území podchytit v plně šíři jejich funkční i vzhledové variability, kterou navíc je třeba reflektovat i v rovině prolínání a vrstvení.

3.4 Terminologie

(pozn.: Bude dopracováno podle stabilizovaného názvosloví.)

4. Metodická část

4.1 Předpoklady stanovení typu historické kulturní krajiny, pracovní etapy

Základním předpokladem typologického zařazení určité krajiny je poznání jejího vývoje, a to podle hodnotícího kritéria projevů lidské činnosti v krajině a kritéria času (doby vzniku a vývojových etap). V rámci vývojového kontextu je nutné stanovit také stupeň dochování hmotných i nehmotných projevů působení člověka v jednotlivých časových obdobích. Dochovanost a ojedinečnost je kritériem pro stanovení kulturně historické hodnoty zájmového území. K tomu účelu slouží typologické znaky, na jejichž základě se vymezují a definují typologické jednotky.

Pod pojmem **typologický znak (TZ)** se rozumí projev lidské činnosti v krajině, typický v určitém čase a prostoru. Jako typologické znaky se vybírají pouze takové jevy, u kterých je možné na základě poznání historického vývoje prokázat nebo důvodně předpokládat jejich kulturně historickou hodnotu – fyzické dochování vypovídajícího stavu nebo kontinuální plnění určité funkce, tzn. využívání k původnímu nebo analogickému účelu.

Typologická jednotka (TJ) je území, jehož charakter je určen typologickými znaky, jednotnými vzhledem k projevu lidské činnosti a vzhledem k době vzniku nebo vývoje. Typologická jednotka je funkčně ucelená a dostatečně prostorově vymezená v daném prostředí. Je výsledkem lidské činnosti v krajině a interaktivního vztahu krajiny a člověka, v určitém čase a prostoru, na jejichž základě došlo k typologické profilaci historické kulturní krajiny.

1. etapa:

Procesu identifikace typologických znaků a jednotek předchází **studium vývoje území** (dálkově dostupné mapové podklady, archivní průzkum, literární rešerše...). Přitom je upřesněn předpokládaný rozsah zájmového území. Následný terénní průzkum je potom zacílen na vyhledávání typologických znaků, předpokládaných ze znalosti vývoje území.

2. etapa:

V terénu se nejprve provede **typologické vyhodnocení území**, zaměřené na nalezení všech patrných typologických znaků. (pozn. k rozpracování: Jedním z východisek bude legenda a způsob mapování z NAKI KPZ.) Průzkum je zaměřen na popsání a vyhodnocení současného stavu území – jevy a struktury nevratně zmizelé nebo překryté jinou historicky hodnotnou vrstvou jsou zvažovány jen doplňkově, resp. jsou prezentovány jako samostatné případové studie, bez vlivu na typologii současné krajiny.

3. etapa

Na základě studia identifikovaných typologických znaků, jejich vztahů a souvislostí jsou **identifikovány typologické jednotky**. Identifikace typologických jednotek předpokládá schematizaci a zjednodušení jednotlivých jevů tak, aby byly zřetelné vztahy a souvislosti vymezení typologických jednotek. Přehled obvyklých druhů typologických jednotek s rozpisem určujících a spolupůsobících typologických znaků je součástí metodiky – kapitola 5.1.

4. etapa

Na základě zastoupení jednotlivých typologických jednotek, jejich překryvu a při zohlednění jejich kvality (na základě atributů ojedinělosti a dochovanosti) je dané území zařazeno do odpovídajícího **typu historické kulturní krajiny**. Popis nejobvyklejších typů je součástí metodiky – kapitola 5.2.

4.2 Hodnotící kritéria pro stanovení typologických jednotek

Obvyklé druhy typologických jednotek jsou definovány výskytem **určujících typologických znaků**, jejichž zastoupení je nezbytné, a dále **spolupůsobících typologických znaků**, jejichž zastoupení je obvyklé nebo očekávatelné.

Podobu krajiny v průběhu vývoje ovlivňoval člověk svou činností. Jednotlivé činnosti se v různých údobích projevovaly způsobem, který krajině vtiskl určitý výraz. Např. způsob hospodaření, obvyklý v nějaké době, určil měřítko členění krajiny, zpravidla na základě technických a technologických možností doby; způsoby záměrného komponování krajinných úprav se měnily podle dobových názorů na estetiku krajiny a uspořádání prostoru. Kultivace území se projevuje v půdorysu i prostoru různou formou. Je třeba sledovat obě hlediska – funkční využití s příslušnými projevy a časový rámeček vzniku a vývoje.

4.2.1 Způsoby ovlivnění podoby krajiny člověkem (projevy lidské činnosti)

Působení lidí, iniciující proměny kulturní krajiny, mělo v průběhu doby různý charakter i rozsah. V rámci vývojových etap je proto třeba určit, jaké **oblasti lidské činnosti a jejich projevy** ovlivnily zkoumanou krajinu natolik, že vyústily do její typologické profilace, a jaké hmotné i nehmotné projevy o tom svědčí, pochopitelně v závislosti na stupni jejich dochování.

Volba činnosti z oblasti hospodářské vychází z dělení socioekonomické sféry na jednotlivé hospodářské sektory, tj. prvovýroba, zpracování a průmysl, služby a doprava s tím, že doprava zároveň souvisí s rozvojem osídlení, které představuje další okruh lidského působení na krajinu. V potaz je třeba vzít též oblast funkční a estetické kultivace krajiny a v neposlední řadě působení, od něž se odvíjí duchovní rozměr krajiny.

Pro účely typologické specifikace krajiny na území ČR je hodnotící kritérium způsobu ovlivnění podoby krajiny člověkem rozpracováno tak, aby vystihovalo projevy působení lidí a jejich vliv na utváření krajiny. Jedná se o hmotné i nehmotné typologické znaky, které se projevují v rámci půdorysné, prostorové a ideové struktury krajiny. V následující 2. a 3. úrovni se struktura krajiny blíže specifikuje. Vzorové tabulky zastoupení určujících a spolupůsobících typologických znaků v rámci obvyklých druhů typologických jednotek jsou součástí metodiky – kapitola 5.1.

(pozn.: následující členění bude konzultováno s příslušnými metodickými týmy řešitelů NAKI HiKK)

A. Půdorysná struktura krajiny, vzniklá dlouhodobým evolučním procesem osídlování, kultivace území a využití jeho přírodních zdrojů. Proces hospodářského využití území probíhá ve spojení a v závislosti na přírodních podmínkách a jeho průběh se projevuje postupnými změnami skladebných součástí i vzhledu krajiny. Nedílnou součástí je rovněž prostorové uplatnění sídel, struktury osídlení, hospodářských ploch a příslušných dominant v obrazu krajiny. Ze sídelní struktury se rovněž nevyčleňují místa kulturní asociace s místním významem (kostely, kaple, boží muka, pomníky).

Uvedené projevy lidské činnosti odpovídají charakteru **kategorie organické krajiny**.

A.1 Struktura osídlení

A.1.1 sídla a komunikační síť, vzniklá postupnou kolonizací území – města, vesnice, osady, samoty; sledují se zejména aspekty:

- urbanismus: postup a forma urbanizace krajiny, charakteristika sídel a jejich vývoje (vesnice, města), včetně izolovaných sídel (samoty, hájovny), míst rekreace a regenerace (lázně, golf)
- architektura: stavební materiály a uspořádání jednotlivých staveb a stavebních souborů

- doprava: vznik, hustota, uspořádání a hierarchie komunikační sítě různých typů dopravy: obchodní stezky, úvozové a polní cesty, silniční síť, vodní doprava
  - A.1.2 sídla jednorázově založená majitelem (světskou nebo církevní vrchností) v již kolonizovaném území – hrady, zámky, hospodářské dvory, související komunikační síť pro organizaci území (včetně obchodních stezek, císařských silnic, dálnic, železnice)
    - urbanismus: postup a forma urbanizace území, charakteristika sídel a jejich vývoje (sídelní centra – hrady, zámky, tvrze, kláštery, dvory)
    - architektura: stavební materiály a uspořádání jednotlivých staveb a stavebních souborů
    - doprava: vznik, hustota, uspořádání a hierarchie příslušné komunikační sítě
  - A.1.3 vojenské osídlení a objekty – pevnosti, příležitostné opevnění, polní a stálé opevnění, vojenská pásma a cvičiště apod.
- A.2 Rostlinná a živočišná prvovýroba
- A.2.1 zemědělská výroba – nízké a krátkověké bylinné kultury: pěstování zemědělských plodin, louky a pastviny; vytrvalé dřevinné kultury – ovocné sady, vinice, chmelnice; členění a využití plužiny, technická opatření (terasování, závlahy, odvodnění), provozní objekty spjaté s určitou formou hospodaření
  - A.2.2 rybníční hospodaření a chov ryb – rozsah rybníční oblasti nebo soustavy, technické provedení hrází a nátokových, odtokových, vypouštěcích, regulačních a odváděcích zařízení, objekty k ochraně nátokových a odtokových zařízení potažmo bydlení, způsoby rybníčního hospodářství včetně chovu násad, vazba na vodohospodářské systémy, zpracovatelské objekty a zařízení
  - A.2.3 intenzivní chov lovné zvěře – obory, bažantnice, lovecké revíry (půdorysná struktura)
  - A.2.4 lesní porosty (dlouhodobě funkční lesní celky)
- A.3 Zpracování zemědělských produktů: mlýny, lihovary, pivovary, cukrovary, sušárny chmele, textilní a tkalcovský průmysl – areály a objekty pro zpracování zemědělských produktů, včetně zázemí (skladování, vodní pohon...)
- A.3.1. zpracování obilovin a hlízovitých plodin, potravinářská výroba - mlýny, lihovary, pivovary, cukrovary, sušárny chmele, obilní sila a provozy pro zpracování zeleniny a ovoce
  - A.3.2. velkoobjemové zpracování živočišných produktů – mlékárny, masozpracující komplexy
  - A.3.2. další druhy zpracování zemědělských plodin, živočišných produktů a rostlin - textilní a tkalcovský průmysl, kožedělný a další průmysl
- A.4 Těžba a zpracování nerostných surovin: rudy, neželezné kovy, energetické suroviny, stavební materiál a nerudné suroviny (zahrnuje mj. hamry, sklárny), energetika
- A.4.1 těžba nerostných surovin – půdorysná struktura, technická zařízení
  - A.4.2 zpracování nerostných surovin – půdorysná struktura, technická zařízení

B. Prostorová struktura záměrných kompozičních úprav – funkční a estetická kultivace historické kulturní krajiny; samozřejmou součástí úprav je vizuálně exponovaný prostor, nezbytný pro uplatnění dominant a dalších prostorově výrazných struktur.

Uvedené projevy lidské činnosti odpovídají charakteru **kategorie komponované krajiny**.

B.1 geometrické systémy

- B.1.1 členění prostoru do modulové nebo rastrové soustavy
- B.1.2 organizace prostoru axiální osnovou (uspořádání řízené jednou nebo více osami: základní směr komponování určuje hlavní osa jejíž orientace ve směru východ západ vychází z klasického kříže a orientace ve směru sever jih je odvozena z dvojice k sobě kolmých os *cardo* a *decumanus*; osy se uplatňují samostatně nebo v sestavách tvořících kříž, hvězdici, trojprasek čili *patte d'oie*, vějíř čili polovinu hvězdice, částečný vějíř v podobě poloviny hvězdice bez střední osy)
- B.1.3 stabilizace geometrické organizace prostoru uzlovými body (prostorové zakotvení kompozice uzlovými body a geometrickými obrazci tvořenými osovými sestavami nebo spojnicemi uzlových bodů; využití jednoho nebo více uzlových bodů ke gradaci kompoziční sestavy, přírodní nebo architektonické útvary v uzlových bodech v roli pohledových cílů)
- B.1.4 rozvoj kompozice na principu mezilehlého situování uzlových bodů a prodlužování směrů vzniklých jejich spojováním
- B.1.5 rozvoj kompozice na principu lineární perspektivy
- B.1.6 rozvoj kompozice liniovou sítí a prostorovou soustavou průřezových čar

B.2 ústrojné systémy

- B.2.1 uspořádání prostoru formou agregace, tj. spojování s volnou vazbou mezi celkem a jeho součástmi
- B.2.2 uspořádání prostoru na principu navíjení a tkaní (zejména uspořádání typu *ornamented farm* s plynulým prolínáním užitečného a krásného)
- B.2.3 zhmotnění vize *pastorálního ráje* (krajinná scéna složená z pohledů a výhledů *zarámovaných* porostními uskupeními na principu obrazů)

B.3 prolnutí, předěly a společné znaky geometrických a ústrojných systémů

- B.3.1 prolnutí geometrických a ústrojných systémů v různých kombinacích (nejčastěji je geometrický systém *vetknut* do ústrojného a přírodní nebo architektonické útvary v uzlových bodech se uplatňují jako dominanty, akcenty a pohledové uzávěry)
- B.3.2 prostory vzniklé funkční a pohledovou fragmentací (geometrickou nebo ústrojnou), *zvýrazňují* pohledové předěly (například široké přechody mezi jednotlivými prostory tvořenými lesy a pastvinami nebo *zdůraznění* obrysových linií jednotlivých prostorů *alejemi* též *terénní modelací*)
- B.3.3 pro uspořádání řízené geometrickým i ústrojným systémem je společným znakem rozvržení do tří pohledových plánů: *popředí*, *stěžejní prostor* (otevřená nebo *oboustranně zarámovaná scénérie*) a *obzor* (horizont)

C. Ideová struktura krajiny, daná existencí kulturních asociací, vázaných na konkrétní místo.

Uvedené projevy lidské činnosti odpovídají charakteru **kategorie asociativní krajiny**.

C.1 Krajiny historických událostí

C.1.1 Krajiny bojišť a válečných událostí

C.1.2 Krajiny represí

C.1.3 Krajiny katastrof

C.1.4 Krajiny politických událostí a hnutí

C.1.5 Vysídlené krajiny

C.2 Krajiny vztahující se k dílům a osobám, které významně zasáhly do historického a uměleckého dění

C.2.1 Krajiny spojené se životem významných osobností a inspirující jejich tvorbu

C.3 Krajiny s duchovním rozměrem

C.3.1 Mytologické krajiny

C.3.2 Křesťanské krajiny

C.3.3 Krajiny asociované s jinými náboženstvími

C.4 Krajiny spojené s jiným charakteristickým jevem

C.4.1 Krajiny spojené s folklorními tradicemi

C.4.2 Krajiny spojené s počátky turistiky, trampingu, skautingu apod.

C.4.3 Krajiny spojené s významným přírodním fenoménem

4.2.2 Časová posloupnost

Základem **časové posloupnosti**, zvolené pro vývojovou kvalifikaci historické kulturní krajiny, je tradiční periodizace historie zahrnující éru pravěku, středověku, novověku a doby nejnovější. Podrobnější členění se řídí slohovými údobími, reflektujícími podstatu dobových kulturních směrů. Zvolená periodizace včetně rozčlenění zájmových období logicky reaguje na skutečnost, že směrem k současnosti narůstá množství dochovaných zpráv i dochovaných stop o působení člověka a společnosti na krajinu. Oproti neutrální periodizaci podle časové osy proto také lépe vypovídá o vývoji lidské společnosti a jejího krajinného prostředí.

Pro účely hodnocení krajiny na území ČR se předpokládá následující podrobnost členění vývojových etap:

A. Pravěk

B. Středověk

B.1 období raného středověku (románský sloh)

B.2 období vrcholného a pozdního středověku (gotický sloh)

- C. Novověk
  - C.1 období renesance a manýrismu
  - C.2 období baroka a rokoka
  - C.3 období pozdního baroka, klasicismu a časného romantismu
- D. Doba nejnovější
  - D. 1 období klasicismu, romantismu a jejich syntézy do krajinářského slohu
  - D. 2 období historických slohů
  - D. 3 období secese a individualistické moderny
  - D. 4 období postmoderních slohů
  - D. 5 období soudobých nových funkčních systémů a struktur

4.2.3 Vnější prostředí typologické jednotky

Vnější prostředí typologické jednotky je definováno jako území, jehož dostatečná kvalita je nezbytná pro uchování samotných kulturních hodnot i pro jejich vhodnou prezentaci vzhledem k veřejnosti (obyvatelům, návštěvníkům).

Nezbytný rozsah vnějšího prostředí, které plní preventivní úlohu ochranného pásma typologické jednotky, se stanoví podle typu chráněných hodnot. V případě zájmu na zachování půdorysné struktury se zájem soustředí na půdorys nejbližšího okolí typologické jednotky. U záměrně komponovaných úprav a u prostorově výrazných jevů sídelní a hospodářské struktury krajiny je podstatné zachovat jejich vizuální uplatnění, vnímané jak ve směru zvenčí (v pohledech na typologickou jednotku), tak ve směru zevnitř (ve výhledech z typologické jednotky do okolí). Účelem vnějšího prostředí míst s kulturní asociací je zachování duchovní náplně místa bez zásahů, které by znehodnotily význam a kontext kulturní asociace. (pozn.: text bude dále dopracován)

4.3 Hodnocení kvality typologických jednotek

U jednotlivých typologických jednotek se vyhodnotí atributy, vyjadřující jejich kulturně historickou hodnotu, významnou pro typologické zařazení daného území na základě zastoupení a rozložení dochovaných hodnot historické kulturní krajiny.

4.3.1 Výjimečnost typologické jednotky

Výjimečnost typologické jednotky je posuzována s ohledem na výjimečnost kulturně historické hodnoty. Za cenné jsou považovány typologické jednotky charakteristické výskytem určité méně obvyklé formy projevu lidské činnosti nebo vynikající kvalitou provedení/uspořádání (např. umělecká kvalita záměrné krajinné kompozice, její známé autorství apod.). Výjimečnost lze v tomto smyslu kvalifikovat následovně:

- typologická jednotka jedinečná (v dané formě se vyskytuje pouze v jednom nebo několika exemplářích v rámci ČR),
- typologická jednotka výjimečná (daná forma představuje jednoznačně vyšší úroveň kvality nebo vzácnosti oproti obvyklé formě výskytu),

– typologická jednotka běžná (běžná forma projevu lidské činnosti, v daném regionu nebo v rámci ČR obvyklá); význam běžných typologických jednotek spočívá zejména v jejich uplatnění v rámci vrstevnatosti krajiny.

4.3.2 Dochovanost typologické jednotky

Dochovanost, zahrnující také integritu ve smyslu neporušenosti a celistvosti, se hodnotí buď na úrovni typologické jednotky jako celku, nebo se samostatně posuzuje homogenita jednotlivých částí typologické jednotky. V tomto smyslu se dochovanost kvalifikuje následovně:

- typologická jednotka nebo její část fyzicky dochovaná, s odpovídajícím funkčním využitím,
- typologická jednotka nebo její část v zásadě fyzicky dochovaná, její funkční využití nebo některé rysy jsou změněné,
- typologická jednotka nebo její část poškozená, v hlavních rysech dosud identifikovatelná.

4.4 Stanovení typu historické kulturní krajiny

Závěr o zařazení určitého území do konkrétního typu historické kulturní krajiny lze učinit teprve po zhodnocení a porovnání kulturně historické hodnoty jednotlivých složek – podle kvalitativního a kvantitativního zastoupení typologických jednotek. Pro každý typ historické kulturní krajiny jsou charakteristické **určující typologické jednotky**, dotvářené **spolupůsobícími typologickými jednotkami**.

Pro obvyklé typy historické kulturní krajiny budou připraveny přehledné tabulky, představující zastoupení určujících a spolupůsobících typologických jednotek tak, aby byla patrná specifika každého krajinného typu nebo podtypu (viz kapitola 5.2). Tyto vzorové tabulky pomohou i při hodnocení konkrétního území, jako pomůcka pro vystižení jeho typologických specifik.

Název typu se odvodí podle charakteristického způsobu ovlivnění člověkem a/nebo převládajícího časového období. Pro zařazení území do typu historické kulturní krajiny je výhodné vybírat stejnorodé územní celky, rozlehlé území hodnotit po částech.

4.5 Mapové výstupy

4.5.1 Typologické vyhodnocení území

Typologické vyhodnocení území zahrnuje důkladnou terénní rekognoskaci, která je cíleně zaměřena na identifikaci typologických znaků. Tato identifikace se dále promítne do vymezení a jednoznačného definování typologických jednotek. (pozn.: bude rozvedeno)

4.5.2 Typologický rozbor historické kulturní krajiny

Typologické jednotky se následně zakreslí do mapy, jejíž obsah je záměrně zjednodušen a schematizován, aby vyniklo rozložení a úloha identifikovaných typologických jednotek. Obsah tohoto hlavního mapového výstupu je nezbytný pro srozumitelnou prezentaci zájmů památkové péče vzhledem k uživatelům území a orgánům rozhodujícím v území. (pozn.: Legenda a ukázky mapy budou v příloze metodiky.)

4.5.3 Mapový projekt historické kulturní krajiny v informačním systému NPÚ

Připravuje se online GIS mapový projekt, umožňující zobrazení typologických jednotek a typů krajin v bežešvé mapě. (pozn.: bude upřesněno po stabilizaci předchozích kapitol)

4.6 Uplatnění výsledků typologické specifikace v územně analytických podkladech

Pro jednotlivé typologické jednotky a znaky území specifického typu krajiny bude stanoveno, do kterých jevů ÚAP budou zařazovány. Viz též památkový postup NPÚ: Krusová, A.: Příprava podkladů pro poskytnutí aktuálních údajů NPÚ pro pořizování ÚAP, NPÚ 2015:

- 11 — urbanistické hodnoty
- 12 — region lidové architektury
- 13 — historicky významná stavba, soubor
- 14 — architektonicky cenná stavba, soubor
- 15 — významná stavební dominanta
- 19 — místo významné události
- 20 — významný vyhlídkový bod
- 118 — jiné záměry

Event. zvážit možnost využití:

- 17 — oblast krajinného rázu a její charakteristika
- 18 — místo krajinného rázu a jeho charakteristika

(pozn.: bude aktualizováno a dopracováno s ohledem na připravovanou změnu legislativy)

5. Přehledy

5.1 Přehled obvyklých druhů typologických jednotek historické kulturní krajiny v České republice

Tabulkový přehled typologických jednotek s uvedením určujících a spolupůsobících znaků.

5.2 Popis obvyklých typů historické kulturní krajiny v České republice

Tabulkový přehled typů HiKK krajiny s uvedením určujících a spolupůsobících typologických jednotek.

6. Závěr

7. Seznam použité literatury

(bude doplněno, např. metodiky Katalánsko, Bavorsko)

CLARK, Jo – DARLINGTON, John – FAIRCLOUGH, Graham: *Using Historic Landscape Characterisation*. English Heritage and Lancashire county council 2004. ISBN I 8 99907 77 7.

ČERNÝ, Ervín: *Výsledky výzkumu zaniklých středověkých osad a jejich plužin*. Muzejní vlastivědná společnost, 1992.

DEMEK, Jaromír: *Nauka o krajině*. Univerzita Palackého, Olomouc 1989.

FRANCASTEL, Pierre: *Figura a místo*. Odeon, Praha 1984. (Antik České Budějovice za 140 Kč).

GOJDA, Martin: *Archeologie krajiny – Vývoj archetypů kulturní krajiny*. Akademia, Praha 2000. ISBN 80-200-0780-6.

GOMRICH, Ernst, Hans: *Umění a iluze*. Odeon, Praha 1985. ISBN 01-525-85.

HYKŠ, Oldřich: *Perspektiva ve výtvarném umění – Cesta k realistickému zobrazení prostoru*. In: Dva dny s didaktikou matematiky. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Praha 2007, s. 9-18. ISBN 978-80-7290-286-6.

KAFKA, Jan (ed.) a KOLEKTIV: *Rudné a uranové hornictví ČR*. Anagram 2003. ISBN 80-86331-67-9.

KOLEJKA, Jaromír: *Nauka o krajině*. Akademia, Praha 2013. ISBN 978-80-200-2201-1.

KUPKA, Jiří: *Krajiny kulturní a historické*. ČVUT, Praha 2010, ISBN 978-8001-04653-1

KENT, Sarah: *Kompozice*. Perfekt, Bratislava 1996. ISBN 80-8046-163-5.

KYSELKA, Igor: *O typologiích a hodnocení krajiny v Cetinje*. Urbanismus a územní rozvoj, roč. XVI, 2013, č. 6, s. 37 - 40

LIPSKÝ Zdeněk, ROMPORTL, Dušan: *Typologie krajiny v Česku a v zahraničí: stav problematiky, metody a teoretická východiska*. Geografie – Sborník ČGS, roč. 112, 2007, č. 1, s. 61-83.

LÖW, Jiří, MÍCHAL, Igor: *Krajinný ráz*. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy, 2003. ISBN 80-86386-27-9.

MACHALA, František: *Středové promítání a lineární perspektiva*. Vydavatelství Univerzity Palackého, Olomouc 1992.

Mitchell, Nora, RÖSSLER, Mechtild, TRICAUD, Pierre-Marie (Authors/Ed.) *World Heritage - Cultural Landscapes - A Handbook for Conservation and Management*. UNESCO, 2009; ISBN 978-92-3-104146-4.

MOTLOVÁ, Milada: *Průvodce lidovou kulturou*. Euromedia Group, a.s. – Knižní klub v edici Universum, Praha 2016. ISBN 978-80-242-5370-1.

NĚMEC, Jan, POJER, František (ed.), *Krajina v České republice*. Consult, Praha 2007. ISBN 80-903482-3-8.

SÁDLO, Jiří, POKORNÝ, Petr, HÁJEK, Pavel, DRESLEROVÁ, Dagmar, CÍLEK, Václav: *Krajina a revoluce. Významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny Českých zemí*. Nakladatelství Malá Skála 2005, 3. upravené vydání. ISBN 80-86776-02-6.

SAMOJSKÝ, Petr: *Krajina jako duchovní dědictví – Úvodní rozhlédnutí*. Obec širšího společenství českých Unitářů, Praha 2011. ISBN 978-80-904909-1.

SANTI-MAZZINI, Giovanni: *MILITARIA*, dějiny evropských armád a mocností od Karla Velikého po rok 1914. Nakladatelství Olympia, Praha 2006, ISBN 88-370-3324-9

SCHAMA, Simon: *Krajina a paměť*. Argo, Dokořán, Praha 2007. ISBN 978-80-7203-803-9.

SKLENIČKA, Petr: *Pronajatá krajina*. Centrum pro krajinu, Praha 2011. ISBN 978-80-87199-01-5.

SYROVÝ, Bohuslav: *Architektura, svědectví dob*. SNTL, Praha 1. vyd. 1974, 2. vyd. 1978.

ŠIMŮNEK, Robert: *Historická krajina a mapové bohatství Česka*. Historický ústav AV, Akademický bulletin 1210-9525, č. 3, str. 6.

VESELÝ, Dalibor: *Architektura ve věku rozdělené reprezentace: problém tvořivosti ve stínu produkce*. Akademia, Praha 2009. ISBN 978-80-200-1647-8.

VORÁČOVÁ, Šárka, CZACHOVÁ, Lucia: *Atlas geometrie - Geometrie krásná a užitečná*. Akademia, Praha 2012, ISBN 978-80-200-1575-4.

8. Seznam publikací předcházejících metodiku

KUČA, Karel (ed.), KUČOVÁ, Věra, SALAŠOVÁ, Alena, WEBER, Martin A KOLEKTIV: *Krajinné památkové zóny České republiky*. Národní památkový ústav, generální ředitelství, Praha 2015.

KUČA, Karel, VOREL Ivan, KUPKA Jiří, ŠVECOVÁ Simona, KUČOVÁ, Věra: *Metodika plánů ochrany krajinných památkových zón*. Národní památkový ústav, Praha (připraveno k vydání 2015).

KUČOVÁ, Věra, DOSTÁLEK, Jiří, EHRLICH, Marek, KUČA, Karel, PACÁKOVÁ, Božena: *Metodika tvorby standardizovaného záznamu o krajinné památkové zóně*. Národní památkový ústav, Praha 2014. ISBN 978-807480-022-1.

9. Přílohy

9.1 Vzorové hodnocení modelového území včetně mapového výstupu

9.2 Příklady typologicky charakteristických krajinných celků